

Od redaktora naczelnego

Szanowni Państwo,

oddajemy w ręce Czytelników drugi w 2025 r. numer *Przeglądu Historyczno-Wojskowego* (dalej: PHW). Zawiera on pięć artykułów naukowych, jedno opracowanie źródłowe oraz jeden tekst recenzyjny. Tak się złożyło, że większość materiałów poświęcona jest problematyce historii XX w.

W pierwszym artykule Damian Drzazga omawia zagadnienia związane z funkcjonowaniem Sztabu Głównego 1 Legii księcia Józefa Poniatowskiego w latach 1808–1809. Opisuje nie tylko strukturę i codzienną działalność sztabu, lecz także stara się odpowiedzieć na pytanie dotyczące adaptacji francuskich rozwiązań organizacyjnych i militarnych w Wojsku Polskim.

Autorem kolejnego tekstu jest Tomasz Poniewierka, który w oparciu o drobiazgowo przeprowadzone śledztwo historyczne, stara się wyjaśnić okoliczności śmierci Jana Mertki, który przez dziesięciolecia uchodził za pierwszego poległego powstańca wielkopolskiego. Czy słusznie?

Jeśli chodzi o okres drugiej wojny światowej, proponujemy Czytelnikom dwa artykuły. W pierwszym z nich Renata Gałaj-Dempniak, na przykładzie 12 Pułku Ułanów Podolskich wchodzącego w skład II Korpusu Polskiego, którego żołnierze jako piersi zdobyli wzgórze klasztorne Monte Cassino i zatknęli tam proporzec pułkowy, przedstawia problemy dyscyplinarne w tej jednostce w czasie jej pobytu na terenie Półwyspu Apenińskiego w latach 1943–1945. Kłopoty z subordynacją zdarzały się zarówno podczas walk, jak i po ich zakończeniu.

Kolejny dotyczący drugiej wojny światowej tekst, autorstwa Pawła Rokickiego, opowiada o nieznanej dotychczas działalności konspiracyjnej ppłka Witolda Światopełka-Mirskiego, który, mimo osiągnięcia pewnych sukcesów w działalności konspiracyjnej na Wileńszczyźnie i Białorusi, pozostaje postacią mało znaną. Autor wprowadza do obiegu naukowego nowe informacje odnalezione w materiałach sowieckich służb specjalnych. Próbuje je jednak weryfikować w oparciu o inne źródła, w tym relacje i wspomnienia byłych konspiratorów.

Ostatnią pozycją w dziale *Artykuły i studia* jest obszerne i ważne opracowanie Grzegorza Hryciuka dotyczące Grupy Radzieckich Wojsk (Zachodnia Grupa Wojsk) w Niemczech w latach 1954–1994. Autor skupił się na próbie rekonstrukcji procesu zmian w organizacji i uzbrojeniu tego zgrupowania oraz funkcji, jakie pełniło ono w zmieniających się uwarunkowaniach międzynarodowych. Na Zachodzie było bowiem postrzegane jako „ofensywny taran”, a przez stronę radziecką uznawane za pierwszą linię obrony socjalizmu. Zgrupowanie to było też najbardziej wartościową (pod względem uzbrojenia i wyszkolenia) jednostką radzieckich sił lądowych w najgorętszych latach „Zimnej Wojny”.

W dziale *Materiały źródłowe* publikujemy relację por. Felicjana Madeyskiego, dowódcy Pociągu Pancernego nr 3 „Podpułkownik Lis-Kula”, zwanego „Pepetrójką”. Autor relacji opisuje przebieg działań bojowych, w których załoga pociągu brała udział w trakcie wojny polsko-bolszewickiej w lipcu i sierpniu 1920 r. We wstępie do edycji źródła Paweł Kaczmarek przedstawił zarys dziejów pociągu „Podpułkownik Lis-Kula”, od jego powstania w listopadzie 1918 r. do rozformowania w sierpniu 1921 r., oraz przybliżył sylwetkę dowódcy „Pepetrójki”.

Ostatnią pozycją w drugim numerze periodyku naukowego Wojskowego Biura Historycznego jest artykuł recenzyjny Kamila Tężyckiego. Cieszymy się, że tekst opublikowany na łamach *PHW* skłonił Autora do podzielenia się swoimi refleksjami. Tym bardziej, że w dzisiejszej polskiej historiografii merytoryczna dyskusja nie jest w najlepszej formie. Artykuł recenzyjny Tężyckiego jest polemiką z dwoma tekstami Bartosza Wójcika opublikowanymi: pierwszy – na portalu Historia BEZ KITU (www.historiabezkitu.pl), drugi – w nr 1(287) *PHW* z 2024 r. Oba opracowania Wójcika dotyczyły aktywności zbrojnej Brygady

Świętokrzyskiej Narodowych Sił Zbrojnych – Związku Jaszczurczego od chwili jej powołania w sierpniu 1944 r. do końca grudnia tego roku.

Zachęcamy do lektury cyfrowej wersji czasopisma pod adresem: <https://wbh.wp.mil.pl/pl/pages/numery-phw-2018-09-25-f/>.

Sławomir Poleszak